

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

Delikát Gábor: Artista élet – régen!^[1]

Talán ott kellene kezdenem, hogy 1926-ban a Városligetben sétáltam és elmerülve néztem a komédiás üzleteket, hallgattam a kikiáltót. Egyszer megszólított egy idős úr, hogy nem volna-e kedvem nekem is magyarázni, ha tudok jól beszélni, sokat kereshetek. Boldogan vállaltam, de amikor otthon megtudták, hogy én a ligetben mesélek a fejnélküli élő nőről, a mamám hazavitt és adott két pofont. Utána elszöktem otthonról, és visszamentem a mutatványosokhoz.

A későbbiek folyamán, kb. 1927-ben találkoztam Czája Bertalannal, a közismert profi birkózóval (a legidősebb Czája) és beszélgettünk, hogy ez nem jövő, amit csinálók, jöjjenek hozzám, van egy cirkusza és ott legyenek bohóc. Ez a szerep nem volt előttem ismeretlen, mert műkedvelőként bohóckodtam Domonkos Zoltánnal és Stiller Árpád bűvészsel dolgoztam. Sokat koplaltunk, nem ment a cirkusz, alig kaptunk pár fillért, a lényeg a birkózók vitték el, ugyanis a műsor másik fele birkózás volt. Én voltam a bíró, előre megbeszélték, hogy „ki nyer ma”. Volt olyan eset is, hogy a parasztok berohantak a manézsbába és majdnem megvertek, azt mondták, hogy csalás az egész (amiben volt is valami).

1929 óta zenebohócként dolgoztam, 1934-ben a Faludi Cirkuszhoz szerződtem. Gyönyörű üzlet volt, de a parádés, jó műsor ellenére sem ment. Olyan szegénység volt az országban, hogy 10 fillérért egy szatyor zöldpaprikát kaptunk. Nagy volt a munkanélküliség, nem cirkuszra, hanem élelemre kellett a pénz. Utazni nem volt módunkban, így egy pár artista összeállt, és így próbáltunk munkát találni.

Az országos nyomor ezidőtájt (1937.) létrehozta a szakmában az ún. szabad színpadot. Egy 4x4 vagy 6x6 méteres dekorált színpad körül rendes, szép műsort adtunk, utána mindenki perselyezni ment. Életemben nem láttam annyi gombot, mint amikor a perselyt előadás után felbontottuk. Erről sok artista beszélhetne, pl. Baldiók, akik a magas kötelet sokszor templomtoronyra és a vele szemben lévő házra szerelték fel.

Volt egy Cseri nevű artista, aki az öccsével együtt dolgozott magas kötélén. Csepelen az öccse leesett, a háló kidobta és a szemben lévő sürgőnyózná szétverte a fejét.

Ismét másfajta kenyérkereset volt a „puszticizálás”. Ezt egészen kiskaliberű artisták csinálták, leterítették az utcára egy kis szőnyeget, vagy egy stráfkocsi tetején dolgoztak, közben trombitáltak, doboltak, a család többi tagja pedig tányérozott. Dolgoztam olyan helyen is, ahol egy párszor kaptunk csak gázsit, aztán az igazgató felesége eldugott egy nagy perselyt, erre mi hazajöttünk. Volt olyan is, hogy nem volt semmi pénzünk, összeálltunk és elmentünk tarhálni vendéglőbe (nemcsak én). Egyszer reggel elindultunk valahova Budaörs közelébe, majd onnan vissza Zuglóba, este Pestre és az összjövedelmünk 1 pengő volt. Ezek nagyon szomorú idők voltak, erről sokan mesélhetnének, akik nem szégyellik.

Majd Vári Géza (az akkor artista alelnök) és felesége (jelenleg Baricsiné jegykezelő), Tutaj Misi, Mike zeneparodista és én egy pár artistával összeálltunk, és konzorciumos alapon elindultunk utazni. Azután katonának vittek a felvidéki megszállásra, majd három hónap múltán ismét utazás, nyomorgás, néha egy kis jó és rengeteg élmény.

Egy ideig utaztam a Clarton majomszámmal, én voltam a bűvész, konferanسیé, bohóc és zeneszám, sajnos nem sok anyagi sikerrel. Volt egy eset Vaskúton, előtünk ment be egy nagyobb cirkusz, de csak azért, mert megtudta, hogy mi estére ott fogunk játszani. Az egész községet letarhálta, kiadott rengeteg szabadjegyet széna, szalma, szalonna, tojás stb. ellenében. Mire odaértünk este a községbe, látjuk a nagy tömeget, örültünk, hogy milyen szép házuk lesz, majd kiderült, hogy a nagy cirkusz szabadjegyeivel jöttek és így mi ingyen tartottunk előadást – próbáltunk volna ellenkezni!

Ezzel nem azt akarom mondani, hogy mindenkinek ilyen nehéz volt az élete, volt néhány szerencsés artista is. Az igazgatók azonban – tisztelet a kevés kivételnek – nem voltak tisztességesek az artistákkal szemben. Egy-egy artisták, akire nagyobb szükségük volt, jól megfizettek, a többi, ha nem tetszik, mehet. Olyanoknak volt becsülete, akik birkózást rendeztek, sok esetben medvével, majd a kocsisokat küldték be a manézsbába. Emiatt sok jelentés ment az akkori artista elnökhöz, Sándor Józsefhez, de nem tudtak ellen tenni semmit. A legtöbbször az artista összel teljesen leégy ment haza, az igazgató pedig új sátra vett – a ráfizetésből.

Ilyen volt a háború előtti helyzet. Az artisták karácsonykor kaptak egy kis szeretet-csomagot – már aki rá volt szorulva – a legtöbbször a korrupció döntött. Az Artista Egyesület égisze alatt hatalmas kártyacsaták voltak, de ide csak a fejesek és az akkori miniszteriális urak jártak a nagykereskedőkkel és a konzumlányokkal. 15-50 pengőt fizettek az akkori titkárnak – aki lement a klubba ellenőrizni őket – és kaptak egy kis ideiglenes tagsági könyvet. Ilyen szomorú körülmények között jártunk mi artisták az úgynevezett artistaklubba.

---

[1] A PORONDON... a magyar artistaművészet 25 éve A Magyar Cirkusz és Varieté Igazgatósága, Párt és Szakszervezete kiadványa (1969).

novemberében meghirdetett pályázatára érkezett pályaművekből)

megjelenik minden negyedévben